

Asia: VN/12625/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keskuskauppakamari pitää ydinenergialainsäädännön kokonaisuudistusta tarpeellisena ja kannattaa luonnosta pääpiirteissään. On hyvä, että uudistuksella pyritään vahvistamaan ydinenergian investointiympäristöä Suomessa ja mahdollistamaan uusia toimintamalleja ja teknologioita samalla, kun lähtökohtana säilyy ydinenergian käyttö yhteiskunnan kokonaisedun mukaisesti ja korkea ydinturvallisuus. Keskuskauppakamari kommentoi hallituksen esitysluonnosta yleisellä tasolla.

Lakiluonnoksessa ydinlaitoksen periaatepäätös olisi aiempaa yleisluontoisempi, ja ratkaisun tekisi eduskunnan sijaan valtioneuvosto tai pienissä hankkeissa työ- ja elinkeinoministeriö. Periaatepäätöksestä annettaisiin eduskunnalle selonteko. Keskuskauppakamari katsoo, että ehdotettu periaatepäätöksen menettely vähentää ydinenergiահankkeisiin liittyvää poliittista riskiä, mutta varmistaa silti ydinenergian laajan yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden ja kokonaisedun varmistamisen.

Valtioneuvoston tai työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä ratkaistavan periaatepäätöksen rajana olisi 50 MW:n lämpöteho. Lämpötehon sijaan perustellumpi raja voisi olla VTT:n ja STUK:n ydinturvallisuusneuvottelukunnan lausunnoissa esitetty käyttö paikallisessa tai valtakunnallisessa energiaverkossa.

Nykyisen lain mukaisesti sijaintikunnan suostumus on tärkeä edellytys laitoksen luvitukselle ydinenergian paikallisen hyväksyttävyyden turvaamiseksi. Keskuskauppakamari esittää kuitenkin harkittavaksi, että sijaintikunnan suostumus varmistettaisiin rakentamisluvan sijaan jo rakentamislupaa aiemmassa vaiheessa. Kunnan suostumuksen varmistaminen jo varhain vähentäisi laitoshankkeeseen liittyviä epävarmuuksia.

On hyvä, että STUK:lta olisi mahdollista hakea ennakkotietoa laissa säädettyjen laitoksen järjestelmiin, rakenteeseen, laitteeseen ja turvallisuuteen liittyvien vaatimusten täyttymisestä. Tämä lisää luvituksen ennakoitavuutta.

Keskuskauppakamari pitää yhtenä kokonaisuudistuksen keskeisenä tavoitteena pienten modulaaristen reaktoreiden (SMR) ja niiden keskeisten etujen, kuten sarjavalmistaisuuden huomioimista. Esitysluonnoksen mukaan tavoitteena mahdollistaa tyyppihyväksynnän kaltainen menettely. On myös hyvä, että lakiluonnos huomioi muita kehitteillä olevia ydinenergiateknologioita, kuten fuusioenergian ja kulkuvälineessä, kuten laivassa sijaitsevat ydinlaitokset.

Useissa eri pykälissä viitataan ydinlaitosten sähkötuotantoon. Keskuskauppakamari pitää epäselvyyksien välttämiseksi tärkeänä, että laki huomioisi aina myös yksinomaan lämmöntuotantoon tai sähkön ja lämmön yhteistuotantoon tarkoitetut ydinlaitokset.

Lakiluonnokseen sisältyy yksityiskohtaisia laitteisiin, rakenteisiin ja aineistoon liittyviä vaatimuksia, joita osin nostetaan ohjeista lakitasolle. Keskuskauppakamari kehottaa harkitsemaan jatkovalmistelussa pidättäytymistä erityisesti sellaisista vaatimuksista, jotka asettavat kansallisia lisävaatimuksia muissa korkean ydinturvallisuuden maissa jo hyväksytyille laitospäätöksille.

Keskuskauppakamari kannattaa Energiatoimikunnan ja muiden lausunnonantajien esitystä, että laissa tai sen perusteluissa täsmennetään, että ydinlaitoksen henkilöstö voi kuulua myös alihankkijan palvelukseen. Tämä tukisi tavoitetta mahdollistaa erilaisia ydinenergian tuotannon toimintamalleja ja huomioisi erityisesti sarjavalmistettavat reaktorit. Lain tulisi myös huomioida useiden laitosten yhteiset järjestelmät.

Lakiluonnos asettaa lisäksi vaatimuksia luvanhaltijan ylimmän johdon asiantuntemukselle koskien ydinlaitoksen turvallisuutta. Luvanhaltijan ja johdon vastuun korostaminen on perusteltua, mutta tällaisen asiantuntemuksen edellyttäminen esimerkiksi monialaisen konsernin toimitusjohtajalta voi rajoittaa uusia ydinenergian tuotannon toimintamalleja, joka on vastoin lakiluonnoksen tavoitteita, tai vaikeuttaa konsernien ylimmän johdon rekrytointia. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi, jos kyseessä olisi teollisuuslaitokselle sähkö tai lämpöä tuottava paikallinen pieniydinreaktori. Keskuskauppakamari katsoo, että riittävä ydinturvallisuuden asiantuntemus luvanhaltijan organisaatiossa ja johdossa tulisi voida osoittaa myös muutoin.

Ydinvoimalla on Suomessa erittäin tärkeä rooli tasaisen päästöttömän sähkön tuottajana. Tämän lisäksi Suomeen on muodostunut merkittävää ydinenergiaan liittyvää osaamista, jonka kaupallistamiseen ja skaalaamiseen lakiuudistus voi tarjota mahdollisuuksia. Osaamisen

hyödyntämisellä on myös laajempi merkitys kansainvälisessä työssä fossiilisesta energiasta irtautumiseksi hyödyntäen erilaisia päästöttömiä teknologioita, kuten ydinenergiaa.

Lakiluonnoksen lähtökohtana on nykylain tavoin kieltää joitakin perusteltuja poikkeuksia lukuun ottamatta ydinjätteen vienti ja tuonti. Keskuskauppakamari esittää harkittavaksi, että radioaktiivista jätettä voitaisiin luvanvaraisesti ja tiukoin ehdoin tuoda ja viedä esitettyä laajemmin. Tämä voisi koskea esimerkiksi EU-maita. Kaikki EU-maat tuottavat radioaktiivista jätettä, mutta vain harvalla on kyvykyys koko jätehuoltoketjun hallintaan loppusijoitus mukaan lukien. EU-maiden yhteistyö radioaktiivisen jätteen hallinnassa edistäisi siten ydinturvallisuutta ja ydinenergian hyödyntämistä koko maanosassa. Muutos edellyttäisi laajaa yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä, jotta se ei heikentäisi ydinenergian korkeaa hyväksyttävyyttä Suomessa.

Säkinen Teppo
Keskuskauppakamari